MONITOR

Na R. P. 1768.
Nro. LXXII.
d. 7. Września.

Vitiorum emendatricem legem esse oportet, commendatricemque virtutum.
Cicero de leg.

Prawa stosować się maią do powietrza Kraiu, w ktorym stanowione; uwagi nad stanem niewolniczym.

JAko iest prawda, iż umysł y żądze ludzkie, nieskończone według kraiu y powietrza maią między

dzy sobą rożnice, tak nic sprawiedliwszego nad to bydź nie może, iak ażeby przepisy praw stosować się mogły do tych rożnic.

Zimno ściągaiąc powierzchowność ciał naszych, krew ku sercu zapędza; ciepło przeciwnym sposobem powierzchowność przez otwarcie porow słabi y rozwalnia. Ztąd w zimnych krainach w mieszkańcach rzeskość, odwagę, otwartość widziemy, chytrości, obłudy y fałszywego polityczyzmu bardzo mało. W Południowych stronach

po

po większey części umysły boiaźliwe y pełnę podeyzrzenia, gnuśność y słabość swoią podeyściem y chytrością pokryć pragną, iednym słowem w młodości zgrzybiałe tam postępki, w każdey porze duch niewieści.

Niewolnictwo iest prawo poddaiące człowieka człowiekowi, tak dalece iż ieden drugiego iest Panem.

Niewolnictwo dwoiakie iest; rzeczywiste y osobiste. *Rzeczywiste*, ktore człowieka do gruntu roli przywięzuie. *Osobiste* ściąga

ſię do ſamey oſoby niewolnika, y zdaię go Panu na uſługę. Naywiększa tam niewola, gdzie ſię te obydwa rodzaie poddaństwa zeydą.

Niewola Cywilna ieſt podległość poddanych dziedzicowi partykularnemu w ſzczegulności.

Niewola domowa ieſt podległość żon y dzieci, Mężowi y Rodzicom.

Niewola Polityczna ieſt podległość obywatelow panuiącemu Jedynowładzcy.

Każdey niewoli treść: *dependentia à voluntate alterius.* Nie-

Niewolnictwo troiakim sposobem stawało się, y staie: Wzięciem na woynie, zaprzedaniem y opisem prawa poddaiącego w podległość.

Ludzie rownemi na świat wychodzą, iakże niewolnictwo z przyrodzeniem zgodzić się może? Podleysze w iednych od drugich umysły, członki, dusze, mogłyby usprawiedliwić niewolą, ale ktoż między człowiekiem taką rożnicę znaydzie?

Ludzkie z niewolnikami obchodzenie

dzenie się, ubeśpiecza kray od ich rospaczy. Można y do niewoli przyzwyczaić nieszczęśliwego człowieka, byleby Pan nie był cięższy od iarzma ktore wkłada.

Gorące kraie osłabiaiące ludzi naywięcey niewolnikow mnożą y wydaią; zimnych krain rzeskość wzdryga się iarzma, y chociaż poddaństwo może się nazwać niewolą, prawa ią iednak zmnieyszyły, a Religia zniosła nayprzykrzeysze obowiązki.

Ze w postanowienie niewoli

wchodzi temperatura powietrza kraiowego, albo zbytnia gorącość mamy naywiększy dowod z Państw w ktorych lub ieſzcze trwa, lub znoſzona ieſt, tak zaś dalece ten dowod rzeczywiſty, iż ſtopniami odmian powietrznych mnieyſzość lub większość niewoli miarkować można.

W wolnych Narodach gdzie wſzyſtko tchnie ſwobodą, niewiaſty w małżeńſtwach maią wolność; w Iedynowładztwie małżeńſtwa ſą niewolnicze, w Azyi Deſpotyzm

Monar

Monarchow powſzechny, każdego obywatela Tyranem domu ſwego czyni.

Że Narodow pułnocnych męſtwo y dzielność właściwym ieſt przymiotem, dzieie świata tey prawdzie przyświadczaią. Azya trzynaście razy była zawoiowana, iedenaście razy od Narodow pułnocnych. Rzymianie panowie świata nie mogli pokonać pułnocnych Narodow, nakoniec ſami od nich zwyciężeni zoſtali.

✠ ✠
✠